

Drinkende bunzing. Foto Rollin Verlinde

Resultaten van een jaar bunzingen tellen

Bunzing toch op de Rode Lijst?

De bunzing (*Mustela putorius*) was een van de weinige soorten die bij het opstellen van de nieuwe Nederlandse Rode Lijst van bedreigde zoogdieren in 2006 niet kon worden beoordeeld, wegens “onvoldoende gegevens”. Reden voor de Zoogdiervereniging om extra aandacht aan de bunzing te besteden en deze marterachtige tot soort van het jaar 2008 uit te roepen. Verdient de bunzing een plek op de Rode Lijst?

Jasja Dekker & Maurice La Haye

De plek van een soort op een Rode Lijst wordt bepaald door twee aspecten: hoe algemeen een soort is (qua aantal of bijvoorbeeld het aantal atlasblokken) en wat de trend van de betreffende soort is (toe- of afname qua aantal en/of verspreiding). In 2006 bleek dat de bunzing qua verspreiding met bijna 30% afgenomen was t.o.v. 1950, maar mogelijk had deze ‘achteruitgang’ vooral te maken met een gebrek aan waarnemingen. Een populatietrend was ook niet te bepalen, omdat er te weinig systematische jaarlijkse tellingen zijn uitgevoerd in de afgelopen decennia. Voor de bunzing kon daardoor geen beoordeling voor de Rode Lijst gedaan worden (Zoogdiervereniging, 2007). De mogelijke negatieve trend in verspreiding was voor de

Zoogdiervereniging wel aanleiding om meer aandacht voor de bunzing te vragen. Met het uitroepen van de bunzing in 2008 tot Soort van het Jaar, wilde de Zoogdiervereniging meer informatie krijgen over het voorkomen van de bunzing in Nederland, zodat duidelijker zou worden hoe het met de bunzing gaat.

Publiciteit De bunzing is in 2008 onder de aandacht gebracht van het grote publiek door gerichte publiciteitsacties in kranten, op televisie en natuurlijk op internet, waarbij werd opgeroepen waarnemingen van de soort te melden. Onder ‘veldprofessionals’, zoals muskusrattenvangers en terreinbeheerders, is een enquête verspreid om te peilen hoe vaak en

waar zij kleine marterachtigen (wezel *Mustela nivalis*, hermelijn *Mustela erminea* en bunzing) tegen komen en om te vragen of zij denken dat deze soorten toe- of afnemen.

Na het eerste persbericht verschenen korte berichtjes over het Jaar van de bunzing en oproepen voor waarnemingen in Trouw, Algemeen Dagblad, NRC Handelsblad, BN De Stem, en in groene bladen als Onverwacht Nederland en Boomblad. Ook werden ‘gewone’ waarnemers gevraagd meldingen te documenteren via groene websites van IVN, KNNV en waarneming.nl, en verscheen een oproep in de nieuwsbrief van SOVON. In het Reformatorisch Dagblad verscheen een artikel van een volle pagina, waarin uitgebreid werd

Bunzing kijkt nieuwsgierig rond. Foto Rollin Verlinde

geschreven over het uiterlijk, de gewoontes en verspreiding van de bunzing. Vroege vogels, op Radio 1, besteedde zelfs een item aan de bunzing. Deze is na te luisteren op internet: www.vroegevogels.nl

Waarnemingen De publiciteit voor de soort van het jaar lijkt gevolg te hebben gehad: werden in 2007 via www.waarneming.nl, www.telmeel.nl en via andere wegen 'slechts' 500 waarnemingen van bunzingen doorgegeven, in 2008 werden maar liefst 833 waarnemingen doorgegeven. Een flink aantal meer!

De meeste waarnemingen werden gedaan in april en augustus. In die maanden is de trefkans het grootst. In april omdat de bunzingen dan erg actief zijn wegens de paartijd: mannen verdedigen territoria, en zijn op zoek naar vrouwen. In augustus en september worden de jonge bunzingen zelfstandig en gaan op dispersie: op zoek naar een eigen leefgebied. Daarbij trekken ze door voor hen onbekend terrein, zijn ze lange perioden actief en laten ze zich wellicht ook makkelijker zien. Helaas betekent meer activiteit ook dat bunzingen in die maanden vaker doodgereden worden (figuur 1). In totaal werd bij 25% van de waarnemingen expliciet gemeld dat het om een verkeersslachtoffer ging. Vermoedelijk is het aantal verkeersslachtoffers veel groter, maar zijn deze meldingen als 'ter plaatse' of als 'vondst' ingevoerd.

Het grote aantal doorgegeven waarnemingen is terug te zien op de verspreidingskaart: in met name Zeeuws-Vlaanderen, Zuid-Holland en Groningen zijn er witte 'lege' plekken van de afgelopen jaren (figuur 2a) opgevuld geraakt, daar blijken gelukkig toch nog bunzingen voor te komen (figuur 2b). Opvallend is dat er uit

de kop van Noord-Holland, het noordwesten van Friesland, en het oosten van Groningen nauwelijks of geen waarnemingen binnenkwamen. Geen bunzingen of geen waarnemers? We vrezden het eerste, omdat voor bijvoorbeeld Friesland in de werktitel "Zoogdieren in Fryslân" (Vos, 2007) ook zeer weinig bunzingen uit die streek weergegeven worden en de Friezen actief waarnemingen trachten te verzamelen.

Enquête Naast het verzamelen van losse waarnemingen probeerden we ook een beeld te krijgen van de populatietrend van de bunzing. Omdat systematische telreeksen niet voorhanden zijn, probeerden we dit te doen door het enquêteren van "veld-professionals": muskusrattenvangers en beheerders van natuurterreinen. Via email werd een enquête verspreid, waarin werd gevraagd hoe vaak per jaar de respondent een bunzing, hermelijn of wezel zag, of men de indruk had of de bunzing toeneemt, gelijk bleef of afneemt, en wat men eigenlijk van de bunzing vond: nuttig of een plaag.

In totaal stuurden 156 mensen een ingevulde enquête terug. Van deze respondenten zagen er 17 nooit een bunzing. Daarentegen zagen 43 respondenten meer dan 15 bunzingen per jaar!

Over hoe het met de bunzing gaat verschilden de meningen: 22% van de respondenten ziet in haar terreinen een afname, 38% schat de populatie bunzingen in als stabiel, en de overige 40% ziet een toename. Opvallend is dat het beeld van de populatietrend sterk verschilt tussen respondenten van verschillende provincies: zo ziet de meerderheid van de respondenten van Noord-Brabant een afname, terwijl de respondenten in Friesland een toename

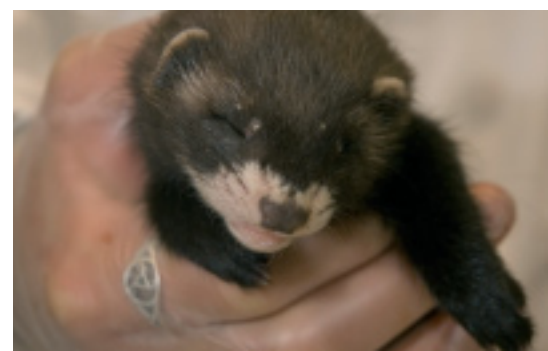
(63% respondenten) of een stabiele situatie (37% respondenten) zien.

Het imago van de bunzing onder muskusrattenvangers en terreinbeheerders is zeer goed: 94% van de respondenten vindt het een nuttig dier, 6% vindt het een plaag. In die gevallen worden vaak de veronderstelde effecten op weidevogels genoemd. Het effect van de bunzing op weidevogels is overigens zeer gering (Teunissen et al., 2005).

Opvallend is, dat het volgens de veldprofessionals in Friesland zeer goed gaat met de bunzing, terwijl er uit een groot deel van die provincie geen waarnemingen komen en kwamen (zie de verspreidingskaart)! Hebben waarneming.nl en de Zoogdierverseniging geen waarnemers in westelijk Friesland of is er iets anders aan de hand? Misschien dat het ontbreken van wegen leidt tot minder verkeersslachtoffers, waardoor de bunzingen minder worden gezien?

Beleid In het natuurbeleid heeft de bunzing ook de nodige aandacht gekregen. Zo stelde de Zoogdierverseniging in opdracht van de Provincie Brabant een soortbeschermingsplan voor kleine marterachtigen (bunzing, hermelijn en wezel) op. In dit beschermingsplan worden de vitaliteit van de huidige populaties besproken, de bedreigingen voor de soorten en mogelijke beschermingsmaatregelen. In de provincie Flevoland werd op voorstel van de Zoogdierverseniging de bunzing als programma-soort voor de leefgebiedenbenadering gekozen. De leefgebiedenbenadering houdt in dat een bundeling van soorten, die kenmerkend zijn voor een bepaald leefgebied of habitat wordt beschermd door speciale beschermingsmaatregelen. Een van die doelsoorten in Flevoland is nu dus de bunzing, vooral in het agrarisch gebied. Specifieke beheermaatregelen zijn inmiddels in voorbereiding.

Status Welke plaats verdient de bunzing nu op de Rode Lijst? De verspreidingsgegevens laten zien dat er, ten opzichte van vroeger, uit een aantal gebieden geen bunzingen meer worden gemeld, wat zorgelijk is. Over de trend zijn de meningen van

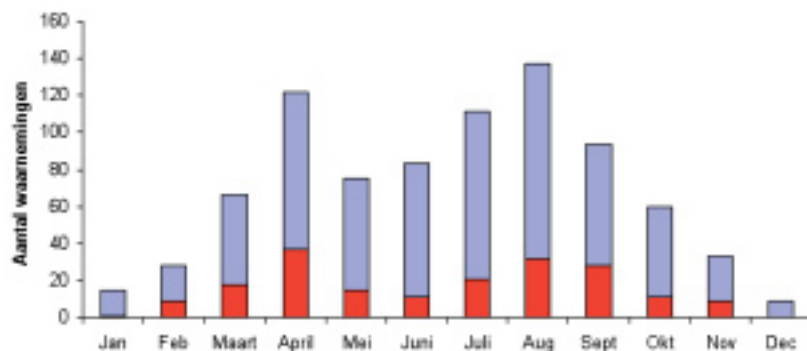
veldprofessionals verdeeld: tweederde van de geënquêteerde veldprofessionals zag in de laatste 10 jaar een toename of stabiel aantal bunzingen in hun terreinen, één-derde zag een afname. Tussen de provincies verschilde deze indruk sterk: in Friesland zagen alle respondenten een stabiele situatie of een toename, in Noord-Brabant zag het merendeel een afname. Uit deze provincie is nog een andere bron van trendgegevens van de bunzing voorhanden: het aantal bunzingen dat jaarlijks werd bijgevangen bij de muskusrattenbestrijding (figuur 3). Hoewel de afgelopen 20 jaar wel steeds minder vallen werden gebruikt, en steeds minder aselectieve vallen, lijken ook deze gegevens aan te geven dat de bunzing in deze provincie afneemt, maar hoeveel precies blijft moeilijk te achterhalen. Er is, kortom, nog steeds sterke behoefte aan goede gegevens voor het bepalen van de populatietrend. Het gestandaardiseerd tellen van verkeersslachtoffers zou daarvoor een goede methode zijn. Tot die tijd blijft bepalen van de positie op de Rode Lijst lastig.

De winst van het jaar van de bunzing is te vinden in een grotere bekendheid van de bunzing bij het grote publiek en een forse toename van het aantal waarnemingen. Hopelijk zal de grotere bekendheid leiden tot meer aandacht voor de bunzing en andere kleine marterachtigen bij beheer en beleid en daarmee tot een betere bescherming van deze karakteristieke roofdier-tjes.

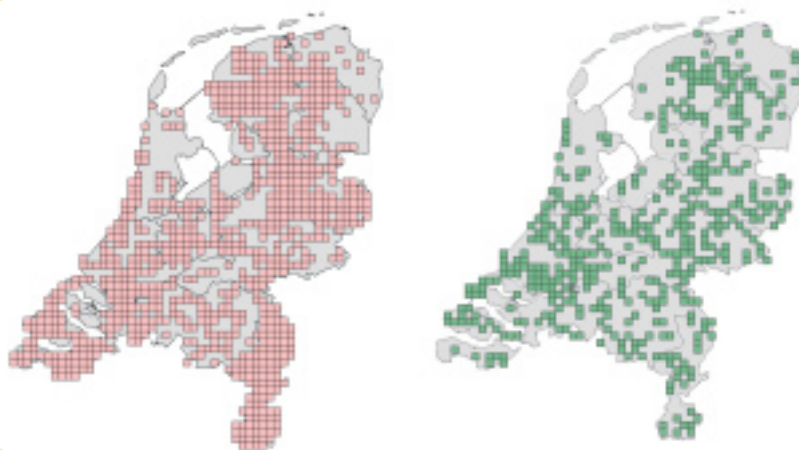
Ook in 2009 Natuurlijk blijft het doorgeven waarnemingen van de bunzing ook na 2008 belangrijk: alleen zo kunnen we het verspreidingsbeeld actueel houden en een volgende keer een inschatting maken van de populatieontwikkelingen. Elke vondst of waarneming van een bunzing kan doorgeven worden via de website www.tel-mee.nl of www.waarneming.nl. Indien u geen beschikking heeft over internet dan kunt u ook telefonisch of per brief een waarnemingsformulier bij de Zoogdierverseniging opvragen;

Jasja Dekker & Maurice La Haye
jasja.dekker@vzz.nl / Waarneming.nl

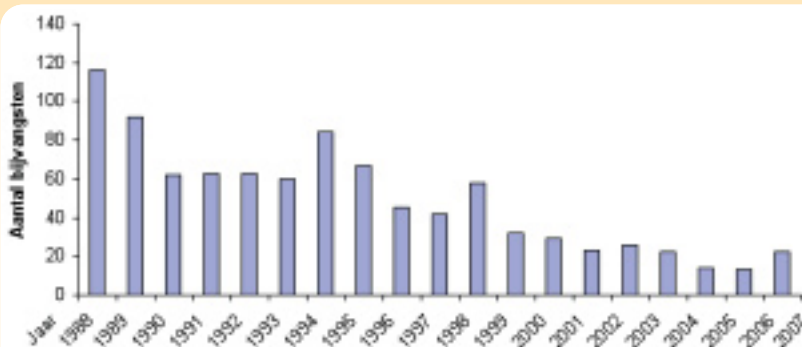
Onderzoek dode bunzingen. Foto's Jasja dekker.

Figuur 1 De waarnemingen van bunzingen in 2008 per maand. Rood: verkeersslachtoffers. Blauw: overige waarnemingen. Bron: Zoogdierverseniging VZZ en Waarneming.nl.

Figuur 2 a. Kaart van de doorgegeven waarnemingen van de bunzing in 1994-2005. In 812 atlasblokken is de soort gemeld. **b.** Kaart van de doorgegeven waarnemingen van de bunzing in 2008. Bron: Zoogdierverseniging en Waarneming.nl. In 458 atlasblokken is de soort gemeld.

Figuur 3 Bijvangsten van bunzingen bij muskusrattenbestrijding in Noord-Brabant, bruikbaar als indicator van trend van bunzingen?

Verder lezen?

Teunissen, W., H. Schekkerman & F. Willems, 2005. Predatie bij weidevogels. SOVON onderzoeksrapport 2005/11. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

S. Vos (redactie), 2007. Werkatlas Zoogdieren in Fryslân – verspreiding 1990 – 2006. Provinsje Fryslân, Leeuwarden.

Wansink, D.E.H. & J.J.A. Dekker, in druk. Beschermingsplan kleine marterachtigen in Noord-Brabant. Provincie Noord-Brabant, 's-Hertogenbosch.

Zoogdierverseniging VZZ, 2007. Basisrapport voor de Rode Lijst Zoogdieren volgens Nederlandse en IUCN-criteria. VZZ rapport 2006.027. Tweede, herziene druk. Zoogdierverseniging VZZ, Arnhem.